

REGIONALE VERKENNINGEN

Handreiking voor gemeenten en voortgezet onderwijs

REGIONALE VERKENNINGEN

Handreiking voor gemeenten en voortgezet onderwijs

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
2	De thema's	5
	2.1 Verplicht overleg vanuit de wet	5
	2.2 Ter inspiratie: een REA-profiel als uitgangspunt	9
3	Het stappenplan	12
	Vraag 1 : Waarom wil ik samenwerken in een REA?	15
	Vraag 2 : Wat is mijn startsituatie?	15
	Vraag 3 : Welke thema's wil ik bespreken?	17
	Vraag 4 : Wat is mijn rol en positie in de REA	19
	Vraag 5 : Wat is de insteek binnen mijn speelveld	21
4	Praktijkbeschrijvingen	25
	Bijlage Landelijke bronnen startsituatie in cijfers	33
	Met dank aan	35

INLEIDING

In augustus 2006 is de nieuwe wet op het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) van kracht geworden en in augustus 2010 treedt de nieuwe wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (OKE) in werking. Als gevolg van deze wetgeving heeft een herverdeling van middelen plaatsgevonden tussen gemeenten en schoolbesturen. Hierdoor zijn deze partijen in een andere verhouding tot elkaar komen te staan. Om gemeenten en schoolbesturen in deze nieuwe rollen te ondersteunen is een handreiking Lokale Educatieve Agenda (LEA) opgesteld (Oberon, 2006). In de jaren daarna is gebleken dat het voortgezet onderwijs het lokale niveau vaak overstijgt. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van de Lokale Educatieve Agenda met een regionale component (Oberon, 2009). In deze brochure presenteren we een handreiking voor gemeenten en het voortgezet onderwijs om tot een Regionale Educatieve Agenda (REA) te komen. Beide genoemde handreikingen maken deel uit van een landelijk ondersteuningstraject dat Oberon in opdracht van het ministerie van OCW uitvoert.

Het blijkt dat in het kader van de LEA gemeenten veel met schoolbesturen voor het primair en voortgezet onderwijs overleggen. We zien voor de LEA voortgezet onderwijs de volgende twee ontwikkelingen:

1. Met name in het voortgezet onderwijs is het nog vaak zoeken naar een 'beleidsrijke' invulling van de gemaakte afspraken. Een gedeeltelijke verklaring voor de zoektocht is dat het voortgezet onderwijs vaak het lokale niveau overstijgt en een regionaal karakter heeft. In gemeenten zien we vaak een brede educatieve agenda over thema's voor kinderen en jongeren van 0 tot 23 jaar, met partners vanuit de vve, po, vo en mbo. Vandaar dat we de tabel van een Lokale Educatieve Agenda hebben uitgebreid met een regiona-

le component. Dit was één van de uitkomsten van de gesprekken die we in de zomer van 2008 hebben gevoerd met vertegenwoordigers van gemeenten en schoolbestuurders uit het voortgezet onderwijs.¹

2. Een andere uitkomst was dat de samenwerking tussen voortgezet onderwijs en gemeenten nog relatief pril is. Sinds de decentralisering van de onderwijshuisvesting in 1997 hebben beide partijen elkaar echt nodig.

In deze handreiking staat de invulling van een Lokale Educatieve Agenda naar een Regionale Educatieve Agenda voor het voortgezet onderwijs centraal (REA vo). Deze handreiking zoomt in op de thema's en ontwikkelingen die van

1 Deze uitkomsten staan beschreven in de brochure *Samen sterker dan alleen. Voortgezet onderwijs en gemeenten* (Oberon, 2009).

belang zijn voor het voortgezet onderwijs op regionaal niveau. Daarbij maken we twee opmerkingen:

- Een Regionale Educatieve Agenda is geen vervanger van een Lokale Educatieve Agenda. Beide bestaan naast elkaar en vullen elkaar aan.
- Een op zichzelf staande educatieve agenda vo in regionaal verband is praktisch niet haalbaar en ook niet wenselijk. De REA vo kunt u dan ook beschouwen als een deel uit een totale educatieve agenda 0-23 jaar, waarin de doorgaande lijnen en verbanden zijn geborgd.

In deze handreiking werken we de specifieke thema's voor deze doelgroep nader uit. We illustreren de thema's en ontwikkelingen aan de hand van voorbeelden waar regionale samenwerking tussen gemeenten en het voortgezet onderwijs op een succesvolle manier is uitgewerkt.

Leeswijzer

Na deze inleiding behandelen we in hoofdstuk twee de thema's die op een Regionale Educatieve Agenda kunnen staan. In het derde hoofdstuk presenteren we een stappenplan dat als hulpmiddel kan dienen voor gemeenten om een Regionale Educatieve Agenda op te stellen. In het laatste hoofdstuk beschrijven we twee voorbeelden uit de praktijk, waarin gemeenten al aan de slag zijn met een Regionale Educatieve Agenda voor het voortgezet onderwijs. In de overige hoofdstukken vindt u in de kaders praktijkvoorbeelden uit verschillende gemeenten.

DE THEMA'S

Op een educatieve agenda voor het voortgezet onderwijs staan gedeelde onderwerpen voor overleg tussen het voortgezet onderwijs, de gemeenten en eventuele andere partners. Voor elke educatieve agenda is het uitermate belangrijk dat de agenda op maat wordt gemaakt. Dat betekent dat factoren als stad/platteland, lokaal/regionaal en verplicht/vrijblijvend van invloed zijn. Daarnaast speelt het ambitieniveau van de gemeente(n) een belangrijke rol: is zij afwachtend of juist actief? Gaat het alleen om wettelijk verplichte taken of wil de gemeente de te bespreken thema's uitbreiden?

2.1 VERPLICHT OVERLEG VANUIT DE WET

Vanuit de rijksoverheid is vastgesteld over welke thema's gemeenten en vo-scholen tenminste overleg moeten hebben (zie onderstaand stuk).

Artikel 118a Wvo

Burgemeester en wethouders, de bevoegde gezagsorganen van de scholen in de gemeente, en de bevoegde gezagsorganen van de in de gemeente gelegen agrarische opleidingscentra als bedoeld in artikel 1.3.3. van de Wet educatie en beroepsonderwijs, voor zover het betreft het daarin verzorgde voorbereidend beroeps- onderwijs, voeren tenminste jaarlijks overleg over:

- *het voorkomen van segregatie,*
- *het bevorderen van integratie,*
- *het bestrijden van onderwijsachterstanden,*
- *de afstemming over inschrijvings- en toelatingsprocedures*
- *en het uit het overleg voortvloeiende voorstel van het bevoegd gezag van in de gemeente gevestigde scholen om tot*

- *een evenwichtige verdeling van leerlingen met een onderwijsachterstand over de scholen te komen.*

Het overleg is gericht op het maken van afspraken over de in de eerste volzin bedoelde onderwerpen. Deze afspraken hebben zoveel mogelijk het karakter van meetbare doelen. De inspectie rapporteert jaarlijks over de mate waarin die doelen worden bereikt. Burgemeester en wethouders kunnen de uitkomsten van het verplichte op overeenstemming gerichte overleg omzetten in bindende afspraken over onder andere de te realiseren prestaties en inspanningen, die – alvorens de afspraken tot stand komen aan alle partijen worden voor- gelegd.

De wet regelt hiermee dus wie er aan tafel moeten zitten, hoe vaak men minimaal bijeen moet komen, waarover er minimaal overlegd moet worden, welke uitwerking gerealiseerd moet worden en wie er toezicht houdt op het naleven van deze wettelijke bepaling.

Met de verplichte overleg onderwerpen voldoen gemeenten en schoolbesturen aan de wet. Afhankelijk van de lokale en regionale situatie en

ambities kunnen specifieke thema's en onderwerpen worden toegevoegd aan dit rijtje. Uitbreiding van die thema's wordt niet van hogerhand opgelegd. De partners samen: de gemeente(n), het vo en eventuele andere partners, bepalen uiteindelijk de inhoud van de agenda. Het gaat dan over thema's waar gemeenten en scholen een gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen.

In 2005 is voor de betrokkenen bij het lokale onderwijsbeleid de zogenaamde 'drie-kolommentabel' opgesteld (zie schema drie-kolommentabel pag. 8). In de linkerkolom staan de thema's die primair onder verantwoordelijkheid van scholen vallen. In de rechterkolom staan de thema's waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn. In de middenkolom vindt u de kern van de LEA: de thema's waarop gemeenten en scholen elkaar kunnen versterken. **Let wel: dit is een niet uitputtende opsomming, met niet uitsluitend verplichte thema's voor overleg.**

De thema's in de middelste kolom overstijgen vaak de lokale situatie. Omdat voor een aantal thema's in de praktijk alleen op regionaal niveau afspraken gemaakt kunnen worden, of op regionaal niveau meer effect gesorteerd kan worden, hebben wij deze apart genomen voor een Regionale Educatieve Agenda vo. Deze thema's zijn uit eerdere gespreksrondes met beleidsmakers, schoolbesturen en inhoudsdeskundigen geselecteerd. U vindt deze regionale thema's onderaan het drie-kolommen-tabel op pagina 8.

De structuur met de kolommen helpt om voor elk beleidsthema op het gebied van lokaal onderwijsbeleid aan te geven wie de uitvoering op zich neemt en waar de eindverantwoordelijkheid ligt. Het gaat daarbij nadrukkelijk niet om een dwingende structuur, maar om een richtinggevend en overzichtelijk kader. De inhoud is uiteraard niet vrijblijvend, voor een aantal onderwerpen geldt een wettelijke verplichting. De status van de overige onderwerpen kan afhankelijk zijn van de urgentie van een bepaald thema, van een gezamenlijk belang en van het ambitieniveau van de betrokken partners.

Uit de tabel wordt ook duidelijk dat naast een regionaal educatieve agenda, er altijd sprake blijft van een Lokale invulling en uitvoering van een educatieve agenda. U ziet dan ook thema's zowel op de Lokale als de regionale agenda terugkomen.

2.2 TER INSPIRATIE: EEN REA-PROFIEL ALS UITGANGSPUNT

De insteek en keuze voor bepaalde thema's kan plaatsvinden op grond van urgentie of op basis van historie in een regio. Een andere kijk op de keuze van de thema's voor de samenwerking tussen gemeenten en schoolbesturen vo, is de insteek van een REA-profiel.

Een REA-profiel geeft de invalshoek voor de ontwikkeling van jonge mensen in de regio weer. Twee voorbeelden van REA-profielen zijn:

- A. Verbeterde aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt**
- B. Van achterstandenbeleid naar kansenontwikkeling**

Van elk van de profielen beschrijven we een case:

Voorbeeld A: Verbeterde aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

'Al gedurende een aantal jaren klaagt het bedrijfsleven in onze regio over de gebrekkige aansluiting tussen het onderwijs en "hun" arbeidsmarkt. We hebben nogal veel nieuwe economische bedrijvigheid in de regio, waar gewerkt wordt met geavanceerde productietechnieken en ook vaak innovatief wordt gewerkt. De top van de bedrijven is uiteraard universitair en ook erg internationaal, maar voor veel middenkader en lager kader ligt het voor de hand in de regio en in onze gemeente te rekruteren. Daar mist men echter intreders op de arbeidsmarkt van de bèta kant. Er zijn mensen nodig die met ingewikkelde berekeningen overweg kunnen, die zich complexe productietechnieken eigen kunnen maken en die innovatief kunnen denken. Regionale samenwerking van de gemeenten lijkt op dit punt van

De drie-kolommentabel-vo 2010, aangevuld met regionale thema's:

Lokale Educatieve Agenda			
	Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3
Eindverantwoording	Scholen	In overleg tussen partners	Gemeenten
Uitvoering	Scholen	Gemeenten en scholen	Gemeenten
Beleidsthema's	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsprestaties • Taalbeleid • Ouderbetrokkenheid • Informatievoorziening aan ouders en leerlingen • Doorstroom po – vo • Wachtlijsten overgang po en vo • Wachtlijsten speciaal onderwijs • Toegankelijkheid • Spreiding zorgleerlingen • Bestrijden onderwijsachterstanden • Passend onderwijs • Stimulering taalontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> • Opvang jeugdigen die buiten de boot dreigen te vallen • Vroegsignalering • Zorg in en om de school • Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt • Voortijdig schoolverlaten • Spreiding achterstandsl leerlingen, als overlegpunt • Integratie / Segregatie • Onderwijsachterstanden, als overlegpunt • Schoolmaatschappelijk werk • Afgestemd aanbod van verschillende scholen en schoolsoorten • Reboundvoorzieningen • Veiligheid in de school • Impulsgebieden • Maatschappelijke stages vo • Brede scholen en combinatiefuncties • Passend onderwijs (o.a. onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer, Lokale Jeugdagenda) • Pilots vaste aanmeldmomenten, ouderinitiatieven • Leren en werken • Werkleerplicht 	<ul style="list-style-type: none"> • Leerplicht / schoolverzuim • RMC • Leerlingenvervoer • Huisvesting • Veiligheid rond de school • Brede school • Spreiding jeugdvoorzieningen • Preventief lokaal jeugdbeleid, vijf functies • Centra voor Jeugd en Gezin • Beleid voor arme kinderen

Regionale Educatieve Agenda (eindverantwoordelijkheid en uitvoering in overleg tussen partners vast te stellen)	
<ul style="list-style-type: none"> • Doorstroom po – vo – mbo/ho • Wachtlijsten overgang po en vo • Opvang jeugdigen die buiten de boot dreigen te vallen • Zorg in en om de school (ook schoolmaatschappelijk werk en opvang van jongeren die buiten de boot dreigen te vallen) • Veiligheid in en om de school • Voortijdig schoolverlaten 	<ul style="list-style-type: none"> • Spreiding achterstandsl leerlingen, als overlegpunt • Reboundvoorzieningen • Schoolmaatschappelijk werk • Passend onderwijs • Leerlingstromen • Invulling maatschappelijke stages • Centrum voor Jeugd en Gezin

belang. De gemeenten hebben met de scholen afspraken gemaakt hoe we de belangstelling voor de zogenaamde harde vakken kunnen stimuleren. Voorlopig hebben we de volgende afspraken gemaakt:

- bij het werven van docenten wordt (ondanks de tekorten) gezocht naar mensen die affiniteit hebben met rekenen/wiskunde en techniek en we bieden hen een nascholing aan op dit gebied, met stages in de bedrijven;
- de gemeenten stellen extra budget beschikbaar om materialen en instrumenten te kopen om het onderwijs in technische vakken heel actueel en spannend te kunnen maken;
- we onderzoeken of praktische onderdelen van de technische opleidingen bij bedrijven in huis gegeven kunnen worden;
- alle leerlingen van het voortgezet onderwijs bezoeken twee keer per jaar een bedrijf in de regio, zodat ze zien wat er gebeurt achter al die mooie gevels op het industrieterrein;
- het mbo en hbo in de regio zorgen voor goede brochures over beroepen, waarbij heel concreet wordt beschreven wat het werk inhoudt, wat je ermee kunt verdienen en welke opleiding ervoor nodig is. Je ziet dan bijv. het verschil tussen een vrachtwagenchauffeur en een laboratoriumbediende;
- het bedrijfsleven is bereid baangaranties te bieden voor leerlingen die bepaalde opleidingstrajecten doorlopen;
- de regio gaat in de voorlichting en profilering van de regio het "brainport" aspect benadrukken. Dat komt op de website en in de folders tot uiting. We laten ook zien hoe die brainport zich in de loop van de 20^e eeuw heeft ontwikkeld.'

'Er is uiteraard kritiek op deze lijn. Een aantal mensen vindt dat wij het onderwijs en de kinderen uitleveren aan het bedrijfsleven en hen ontmoedigen zelf keuzes te maken voor andere richtingen, zoals beroepen in de sociale en culturele sector. Ons antwoord is dat ze altijd het recht hebben daarvoor te kiezen, maar dat onze regio kiest voor een profiel waarin hightech en innovatie voorop staan. We denken binnen dat

profiel onze burgers een goede toekomst te kunnen bieden. De kredietcrisis helpt ons wel een beetje om die boodschap overtuigend te kunnen brengen.'

Voorbeeld B: *Van achterstandenbestrijding naar kansenontwikkeling*

'In onze regio zijn de zware achterstanden geconcentreerd in één van de gemeenten en verder zijn er verspreid over de regio vooral relatief lichte problemen. Tussen gemeenten en schoolbesturen is hier altijd wel redelijk overleg geweest. Ongeveer een half jaar geleden kwam uit de schoolbesturen de suggestie naar voren om het achterstandenbeleid meer om te buigen richting talentontwikkeling. Men wilde af van de stigmatisering die verbonden is aan achterstandsbestrijding. Men wilde meer uitgaan van de positieve benadering. We hebben inmiddels een paar keer met een klein groepje overlegd over hoe je meer vanuit een positief uitgangspunt met jongeren zou kunnen werken. De uitkomst is voorlopig dat we een soort profiel van jongeren in het vo willen maken waarin we niet alleen vaststellen waar ze zwak in zijn, maar ook waar ze goed in zijn. Dat geldt voor zowel schoolse talenten als buitenschoolse en sociale talenten.

Vanuit zo'n analyse kunnen de school en de ouders afspreken hoe je het kind kunt stimuleren in waar het goed in is en wat het leuk vindt, en tegelijk hulp kunt bieden om de zwakke punten zoveel mogelijk weg te werken. Je zou zelfs, zo werd gesuggereerd, in de scholen of in het lokale aanbod aan sport en cultuur extra voorzieningen kunnen treffen om aan te sluiten bij de profielen.

Netwerkstad Twente over de clustering van thema's

In de Netwerkstad Twente (Enschede, Hengelo, Almelo, Oldenzaal, Borne) wordt nagedacht over een clustering van thema's voor de Regionale Educatieve Agenda. Als voorbeeld deze indeling:

Voortijdig schoolverlaten – RMC – leerplicht – kwalificatieplicht

De Netwerkstadgemeenten maken deel uit van het RMC Twente. Taakstelling is om zo min mogelijk jongeren zonder een startkwalificatie het onderwijs uit te laten stromen. Betrokken zijn behalve de afdelingen leerplicht en RMC van de gemeenten, ook de vo-scholen, het (v)so en het ROC van Twente. De 'raakpunten' zitten vooral in het ROC, dat te maken heeft en dus afspraken moet maken met meerdere gemeenten over melding en registratie etc. Belangrijke bottle-neck hierin is ook de overgang van het vo (met name vmbo) naar ROC.

Passend onderwijs en speciaal onderwijs

In het voorstel passend onderwijs krijgen de samenwerkingsverbanden een belangrijke rol toebedeeld. Zij krijgen de (extra) middelen en een deel van de huidige so-middelen (rugzak, ambulante begeleiding) met als taak te zorgen voor inrichting van een 'zorgcontinuüm' van passende onderwijsvormen voor elke leerling. Zij worden 'beslisinstantie' voor de toewijzing en indicatie voor de verschillende niveau's van zorg (basis-, breedte- en dieptezorg). Het beleid dat de samenwerkingsverbanden in deze gaan voeren heeft ongetwijfeld gevolgen voor het speciaal onderwijs in de regio (omvang en aard voorzieningen) en daarmee ook voor de gemeenten (spreidingsplan, huisvesting, vervoer).

Passend onderwijs, ZIOS en CJG

Het wetsvoorstel ZIOS (Zorg In en Om de School) verplicht scholen tot het inrichten van zorg(advies)-teams, waarbij gebruik gemaakt dient te worden van de disciplines maatschappelijk werk, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg. De Netwerkstadgemeenten zijn hierbij op diverse manieren betrokken (door de wet ZIOS aangewezen als 'regisseur' als verantwoordelijke / financier van voorliggende voorzieningen en jeugdgezondheidszorg, vanuit Centrum Jeugd en Gezin, CJG, Twente-ontwikkeling enz.). Ook de samenwerkingsverbanden (po en vo) zijn belangrijke spelers op dit thema, met name daar waar het gaat om samenhang tussen extra onderwijszorg en andere vormen van extra zorg (integraal indiceren).

Onderwijs en arbeidsmarkt

Bij dit thema gaat het om de vraag of het onderwijs in de regio voldoende voorbereiding biedt aan leerlingen om aan te sluiten bij de behoeften van de arbeidsmarkt. Het is van belang dat de verschillende onderwijsniveaus en beroepsrichtingen goed gespreid aangeboden worden in de regio (Regionaal Arrangement vo) en dat de doorstroom vanuit vo naar mbo en hbo goed mogelijk is (opbouw beroepskolom). De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is een belangrijk aandachtspunt hierbij. Ook samenwerking van scholen, gemeenten en bedrijven/organisaties wat betreft het beleid t.a.v. de maatschappelijke stages en de beroepsvoorbereidende stages in het onderwijs hoort onder dit thema.

Er zijn natuurlijk nog heel wat vragen te beantwoorden bij zo'n gedachte. Bovendien hebben we nogal wat weerstand van een aantal docenten en mensen, die al heel lang het

achterstandenbeleid vormgeven. Niettemin vinden de wethouders en een paar invloedrijke schoolbestuurders het de moeite waard om verder te gaan op de weg van talentontwikke-

ling. Ons nieuwe educatieve programma, dat medio 2010 wordt gepresenteerd, krijgt dan ook als titel "We gaan voor onze talenten". Dat blijkt bij de pers in ieder geval veel beter aan te slaan dan de oude titels over onderwijsachterstanden, onderwijskansen of onderwijsstimulering. Er moet nu worden gezocht naar een mooie invulling en extra geld. Maar het lijkt erop dat het wel mogelijk is van onze wethouder financiën te krijgen om talenten te ontwikkelen.'

Deze profielen zijn bedoeld als voorbeeld en zeker niet uitputtend. Ze geven weer wat de gezamenlijke kijk is van gemeenten en schoolbesturen op de ontwikkeling van jonge mensen. Afhankelijk van uitdagingen en situering zullen die profielen verschillen voor de verschillende regio's. Op grond van het gekozen profiel wordt direct duidelijk welke thema's belangrijk zijn voor een Regionale Educatieve Agenda voor het voortgezet onderwijs.

HET STAPPENPLAN

Een educatieve agenda komt niet vanuit het niets tot stand. Partijen bouwen voort op bestaande samenwerkingsrelaties en contacten, en werken verder aan bestaande thema's. In veel regio's is er al sprake van een regionale samenwerking, bijvoorbeeld binnen de samenwerkingsverbanden vo, of een samenwerking tussen gemeenten die nauw met elkaar verbonden zijn. Vaak hebben gemeenten al een Lokale Educatieve Agenda. Bij de totstandkoming van een gemeenschappelijke Regionale Educatieve Agenda zal nog meer gekeken worden naar prioritering en grote lijnen.

Zowel gemeenten als vo-scholen en betrokken instellingen zullen op heldere wijze moeten specificeren wat zij willen bereiken, hoe ze dat willen doen en vooral op welke onderwerpen en in welke mate zij samen regionaal willen optrekken.

Om op constructieve wijze een REA te maken, kan het zes-vragenmodel een instrument zijn. Om een zinvol en effectief gesprek aan te kunnen gaan worden de volgende zes vragen beantwoord:

1. Waarom wil ik samenwerken in een REA?
 - a) Wat wil ik bereiken, wat zijn mijn doelen?
 - b) Wat kan samenwerking mij bieden?
 - c) Hoe helpt het mijn doelen te realiseren?
2. Wat is de startsituatie?
 - a) Wat is de regio-afbakening?
 - b) Wat is de startsituatie in cijfers?
 - c) Welke samenwerking bestaat er al? Wat zijn de opbrengsten daarvan?
3. Welke onderwerpen wil ik op de Regionale Educatieve Agenda?
 - a) Wat is de samenhang tussen die punten?
4. Wat is mijn rol en positie?
 - a) Heb ik een wettelijk taak of anderszins voorgeschreven positie?
 - b) Welke rol wil ik innemen en hoe ga ik om

met verschillende rollen?

5. Wat is de insteek binnen mijn speelveld?
 - a) Met welke andere partijen heb ik regionaal te maken, in het vo en daarbuiten?
 - b) Wil ik bestuurlijk, beleidsmatig of uitvoerend insteken?
6. Welke afspraken wil ik maken?
 - a) Welke harde afspraken wil ik maken en vastleggen?
 - b) Welke relaties en werkwijze wil ik vastleggen?

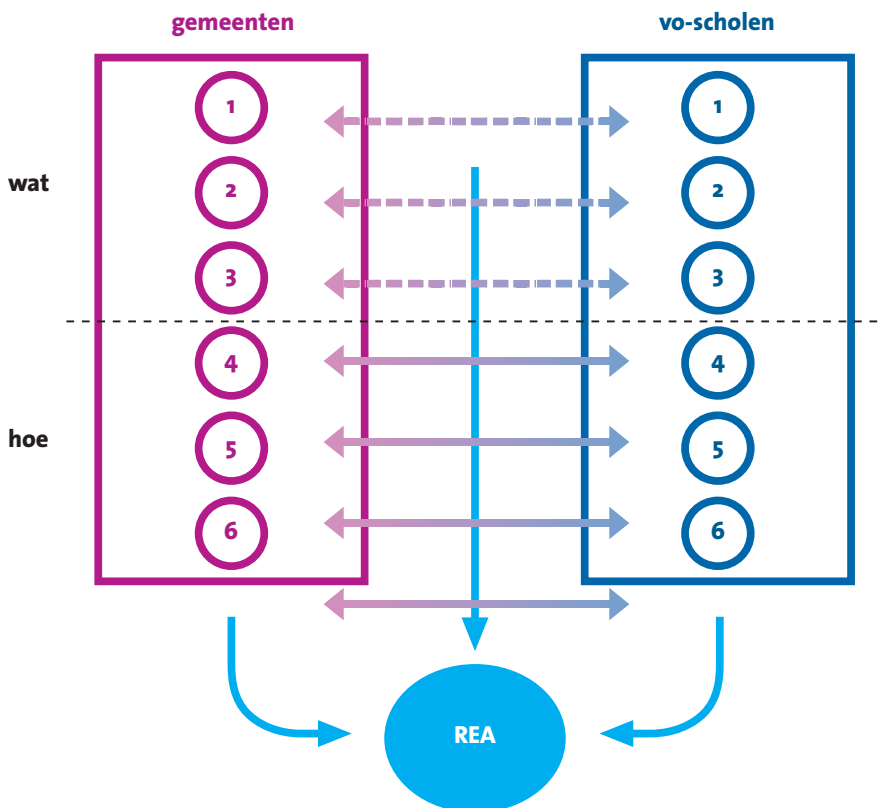
De beantwoording van deze vragen kan stapsgewijs gestalte krijgen. De eerste drie vragen hebben vooral betrekking op het 'wat', terwijl de stappen 4-6 over het 'hoe' en de bijbehorende strategie gaan. Elk van de vragen kan verder worden uitgewerkt. Wezenlijk is dat een samenhangende reeks antwoorden wordt gegeven. De basis daarvoor wordt gelegd in stap 3, de bepaling van de inhoudelijke thema's.

Gorinchem over het belangrijkste resultaat van de REA

Een wethouder: 'Het belangrijkste resultaat van een REA is dat als gevolg van de REA onderwijs en jeugd elkaar gaan vinden.' Afgesproken is dat het Regionaal Jeugdcentrum de backoffice voor CJG (Centrum voor Jeugd en Gezin) wordt. In dit Jeugdcentrum is ook de zorgcoördinator vo gehuisvest zodat de lijnen kort zijn. Het is ook de bedoeling dat er fysieke inloofuncties komen bij de brede scholen. 'Daarmee zijn we dekkend en maken we gebruik van de vindplaats school.'

Paralleel en interactief

Hoewel het doorlopen van de zes stappen en het zelfstandig formuleren van de antwoorden een nuttige ervaring kan zijn, zal het in de praktijk wenselijk zijn om al gedurende het proces samen met de andere gemeenten in de regio en de betrokken vo-scholen op te trekken. Parallel en interactief zijn de sleutelwoorden. Elk van de partijen doorloopt de zes stappen parallel en gedurende het proces wordt tussen de partijen overlegd. In plaats van de gezamenlijke agenda te gaan opstellen na afloop van de zes stappen, wordt de agenda gaandeweg gevuld.

Figuur 1 – Stappen in interactie

Vraag 1**WAAROM WIL IK SAMENWERKEN IN EEN REA?**

In sommige regio's is al langer sprake van een goede samenwerkingsrelatie tussen gemeenten en schoolbesturen voor het primair en voortgezet onderwijs. In andere gemeenten is dit lokaal wel aan de orde, maar regionaal nog niet gestructureerd geregeld. Vaak bestaan er wel samenwerkingsverbanden tussen vo-scholen onderling (samenwerkingsverbanden vo). In de eerste fase van de ontwikkeling van een REA ligt het dan ook voor de hand om na te gaan wat samenwerking kan bieden. Er zijn thema's die de lokale situatie overstijgen. Thema's die je regionaal handig kan aanpakken, denk bijvoorbeeld aan de opvang van jongeren die helemaal buiten de boot vallen. Deze noodzaken voor regionalisering zijn de kern van de opstart of verkenning van een REA.

Vraag 2**WAT IS MIJN STARTSITUATIE?***Regio-afbakening*

De betrokken vo-scholen en gemeenten bepalen samen de grens van de REA. In sommige regio's bestaat er al een min of meer dekkend netwerk van ketenpartners door middel van de samenwerkingsverbanden vo (SWV-vo). Dit kan een goed uitgangspunt zijn voor de regioafbakening. Ook de RMC-regio kan een uitgangspunt zijn. Vaak zijn ook geografische grenzen de grens van de regio. Denk bijvoorbeeld aan de Oosterschelderegio of Zuidelijk Flevoland.

Kop van Noord-Holland over de eerste stap in samenwerken

De nieuwe regionale samenwerking is van start gegaan op initiatief van de besturen van primair- en voortgezet onderwijs. 'Uit een 'benen op tafel' overleg kwam naar voren dat wanneer men een goede zorgstructuur wilde neerzetten in de Kop van Noord-Holland, de onderwerpen jeugd, onderwijs en zorg samen genomen moesten worden.' Er is daarom van start gegaan met het samenbrengen van gemeenten, onderwijsinstellingen en zorginstellingen en het neerzetten van een stevige structuur voor de uitvoering van de regionale samenwerking.

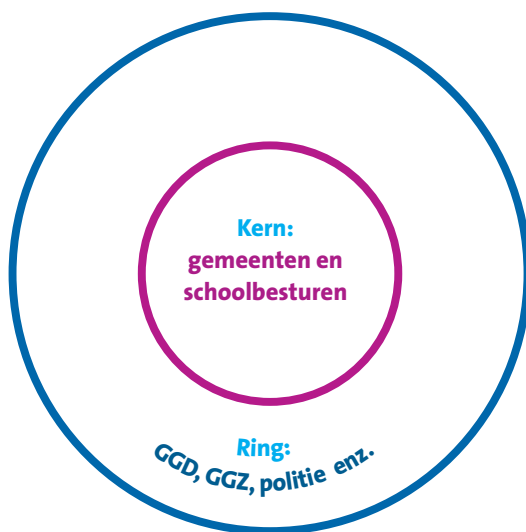
Zeeland

In Zeeland is men vanwege de geografie op elkaar aangewezen. Rectoren en de Zeeuwse gemeenten werken intensief samen zonder dat er direct sprake is van een REA: 'In Zeeland is al goed overleg en goed overleg moet je niet frustreren.' Thema's voor overleg zijn onderwijsontwikkeling en leerlingenzorg en er is een onderwijshuisvestingscommissie. Voortijdig schoolverlaten en passend onderwijs zijn regionale zaken, onderwijshuisvesting en leerplicht zijn lokale aangelegenheden. Specifiek voor de regio is het onderwerp 'veiligheid onderweg naar school': 'We moeten wel samenwerken in een regio als deze, bijvoorbeeld om de veiligheid van leerlingen onderweg te kunnen garanderen. Leerlingen komen van ver en fietsen van de ene naar de andere plaats. De veiligheid van deze routes kan niet ineens bij bijvoorbeeld de grens van Goes ophouden.'

Binnen de regio zijn de gemeenten en schoolbesturen de dragers van de REA. Bij bepaalde onderwerpen zijn partners uit de jeugdzorg, zoals de GGD en GGZ betrokken. Ook de politie of bureau Halt, de provincie of welzijnswerk kunnen partners zijn binnen bepaalde thema's.

Ervaring leert dat de kern van de REA vertegenwoordigers van gemeenten en schoolbesturen zijn. Afhankelijk van het onderwerp zijn partners betrokken in werkgroepen of bij besluitvorming op onderwerp.

Grafisch kan dat er zo uit zien:

Amsterdam als 'regio'

Amsterdam is als grote gemeente al als regio te beschouwen. De verschillende stadsdelen zijn vertegenwoordigd in de Centrale Stad, maar voeren ook een lokale politieke agenda. De vele schoolbesturen in Amsterdam hebben een samenwerkingsverband gevormd, waarmee zij als één stem vertegenwoordigd worden in het overleg met de Centrale Stad. Er is niet echt sprake van een LEA/REA, maar wel duidelijk overleg over gemeenschappelijke verantwoordelijkheden. In uitvoering blijkt de lokale politiek in de stadsdelen en dagelijkse praktijk op verschillende vo-scholen weerbarstig. Lang niet alle afspraken die 'regionaal' gemaakt worden, worden 'lokaal' nageleefd.

In de praktijk kan men door aan te sluiten bij reeds functionerende samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen voor gemeenten een REA opzetten. Daarbij moet men wel rekening houden met de vele veldinitiatieven op dit terrein. De uitvoering van de REA kan in principe op verschillende manieren, maar het overleg moet wel een bepaalde status hebben, zodat duidelijk is dat er besluiten worden genomen waaraan alle partners in de regio zich houden. Men kan er voor kiezen dat één gemeente de kar trekt.

Kop van Noord-Holland over de breedte van hun Bestuurlijk Overleg

Het Bestuurlijk Overleg Jeugd Onderwijs en Zorg (BO-JOZ) stelt zich ten doel de samenwerking tussen partijen te bevorderen ten einde een efficiënt en effectief zorgbeleid voor jeugd in de Kop van Noord- Holland te realiseren. Dit betekent dat in 2011 er een ononderbroken keten van onderwijs en zorg is voor de jeugd van 9 maanden tot 23 jaar (een zorgstructuur). De scholen blijven verantwoordelijk voor de interne zorgstructuur.

Om de optimale afstemming te bereiken zijn drie activiteitengroepen gevormd:

- *Zorg-Advies-Teams;*
- *Passend Onderwijs;*
- *Centra voor Jeugd en Gezin.*

De regionale samenwerking richt zich vanuit deze activiteitenclusters op alle onderwijssectoren, van Vve tot mbo. De regisseur JOZ: 'Het mooie van het BO JOZ is de regionale samenwerking tussen gemeenten, zorginstellingen en het onderwijs. Dit vind je nergens anders in Nederland.'

Startsituatie in cijfers

Er worden landelijk al veel gegevens verzameld over de thema's van de educatieve agenda. Het voordeel van de landelijke bronnen is dat er vaak een vergelijking met andere regio's wordt

gemaakt. Uiteraard heeft u als gemeente ook al veel gegevens in huis die kunnen dienen als overzicht voor een startsituatie.

We gaan er vanuit dat u voor de startpositie van uw REA gebruik kunt maken van de reeds verzamelde gegevens, binnen de gemeenten of op landelijk niveau.

Lokale bronnen zijn bijvoorbeeld:

- De gemeentelijke leerlingenadministratie: *informatie over de aantallen deelnemers en de verdeling over vo-scholen*
- Registratie spijbelaars: *via de IB-groep ontvangt elke gemeente meldingen van leerplichtige deelnemers die verzuimen.*
- Registratie zorgleerlingen via de ZATteams: *Aantal ZATteams, dekking ZATteams over de scholen, aantal besproken leerlingen*

Voor een overzicht van landelijke bronnen verwijzen we naar de bijlage.

Gorinchem over het succes van aansluiting bij bestaande samenwerkingsverbanden

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om een nieuwe structuur in het leven te roepen. Het gaat meer over een bundeling van overlegvormen die anders iedere gemeente afzonderlijk zou moeten voeren. Het doel was ook om tot een goede besluitvorming te komen, bijvoorbeeld over een reboundvoorziening, de zorgstructuur en het School Maatschappelijk Werk.

In Gorinchem is gekozen voor een constructie van vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden, de REC, de elf gemeenten uit het betreffende verzorgingsgebied en op uitnodiging zorginstellingen die een regionale invalshoek als uitgangspunt hebben. In de praktijk zitten verantwoordelijke portefeuillehouders voor onderwijs bijeen, samen met vertegenwoordigers van samenwerkingsverbanden. Tot op heden fungeert deze samenstelling prima, al wordt momenteel gezocht naar wegen om de slagvaardigheid nog wat te

vergroten. De praktijk wijst uit dat er zo'n twintig tot dertig mensen aan tafel aanschrijven. Zowel samenwerkingsverbanden als gemeenten laten zich in het overleg ook ondersteunen of vertegenwoordigen door respectievelijk coördinatoren of ambtenaren.

Vraag 3

WELKE THEMA'S WIL IK BESPREKEN?

In het tweede hoofdstuk hebben we reeds aandacht besteed aan de thema's op de Lokale Educatieve Agenda voor het vo en de thema's die daaruit geschikt zijn voor de REA. Gemeenten en schoolbesturen bepalen samen welke thema's op de agenda komen te staan (zie hiervoor de driekolommentabel op p.8).

Wat moet er op de LEA en wat op de REA?

Afhankelijk van het speelveld kan de vraag naar de thema's worden gesteld. Waarschijnlijk zal een deel van de thema's betrekking hebben op de lokale situatie, terwijl een ander deel bij uitstek op een regionale agenda thuishoort. Het is verstandig om in gezamenlijk overleg beleidsdomeinen en thema's te selecteren en ook aandacht te besteden aan mogelijke samenhang tussen bepaalde onderwerpen. Belangrijk is dat thema's op één of beide niveaus, lokaal en/of regionaal, terugkomen. In dit stadium kan een onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende verantwoordelijkheden.

Zorg

Voor de thema's die met zorg te maken hebben, blijken in het voortgezet onderwijs niet goed te passen in een lokale uitvoering van de educatieve agenda. Voor alle onderwerpen rond het centrale thema 'zorg' (bijvoorbeeld het overleg met het schoolmaatschappelijk werk en de reboundvoorzieningen) dient men rekening te houden met regionale componenten omdat hierbij bijvoorbeeld de samenwerkingsverbanden vo een belangrijke rol spelen. Veel instellingen zijn over de gemeentegrens georganiseerd. Daarom zijn dergelijke

gemeenteoverstijgende zaken bij uitstek geschikt voor een Regionale Educatieve Agenda (REA).

Passend onderwijs

Passend onderwijs is ook een duidelijk voorbeeld

van een regionaal onderwerp. Veel gemeenten kunnen op lokaal niveau niet de voorzieningen en hulp bieden die de jongeren in de eigen gemeenten nodig hebben. Een regionale aanpak kan meer effect sorteren bij het inrichten van voorzieningen of bieden van extra onder-

Van LEA naar REA in Gorinchem

‘Een aantal beleidsontwikkelingen heeft het in Gorinchem en omstreken wenselijk gemaakt om in aanvulling op de Lokale Educatieve Agenda’s te komen tot een Regionale Educatieve Agenda. Een tiental gemeenten rondom Gorinchem, het vo en het mbo zijn hierbij betrokken. De wethouder van Gorinchem is voorzitter van dit regionale overleg. Het is soms wel lastig om kleinere gemeenten mee te krijgen. Een ander punt zijn de gemeenten die wel leerlingen met een zorgbehoefte hebben maar geen vo binnen de gemeentegrenzen. De thema’s die op de REA staan en niet in LEA verband afgedaan kunnen worden zijn: rebound, schoolmaatschappelijk werk en Passend Onderwijs. Overige thema’s kunnen lokaal, één op één, afgedaan worden.’

Met de introductie van Passend Onderwijs is een bredere (regionale) invalshoek in zicht gekomen die de lokale situatie overstijgt. Een beleidsambtenaar: ‘Passend Onderwijs dwingt tot het opzoeken van elkaar.’

Veel schoolbesturen opereren op bovengemeentelijk niveau als gevolg van schaalvergroting van besturen en nieuwe samenwerkingsverbanden. Dit heeft in geografisch opzicht geleid tot een gevarieerde verzorgingsstructuur. ‘De schoolbesturen zijn geen eilanden meer. Schoolbesturen konden niet met negen gemeenten overleggen en hadden behoefte aan overleg met één partner.’ Vanuit het onderwijsveld was er de behoefte om het overleg dat er met diverse gemeenten is te bundelen tot één overlegsituatie en één overlegmoment voor regionale thema’s.

De zorgorganisaties in de regio zijn zeer op

elkaar aangewezen. Gorinchem is op zorggebied de centrumgemeente. Voorzieningen als jeugdhulpverlening en speciaal onderwijs zijn daar geconcentreerd. Directeur Openbaar Onderwijs: ‘Gorinchem heeft ook aangezet tot regionale oriëntatie en heeft een belangrijke functie in de continuïteit en de bewaking van het regionale proces.’

Ook een gezamenlijke subsidieaanvraag speelde een rol bij het ontstaan van regionale samenwerking en kan beschouwd worden als start. Daaruit is het Regionaal Innovatief Programma, ten behoeve van de start van een regionaal CJG in Gorinchem met satellieten in omliggende gemeenten en een veldinitiatief voortgekomen. Directeur openbaar onderwijs: ‘Dat heeft ook tot samenwerking geleid, het was samen tekeningen zetten en het gaf een wonderlijk gezelschap: een zaal vol schoolbestuurders, wethouders en samenwerkingsverbanden.’

Niet alleen praktische overwegingen hebben de regionale samenwerking bevorderd. Meer in het algemeen was er de behoefte om de versnippering van expertise om te zetten in bundeling. Directeur Openbaar Onderwijs: ‘Door de gescheiden financiering waren het aparte bewegingen. Iedereen doet het voor de kinderen, maar je moet het samen voor de kinderen doen en niet voor je eigen organisatie.’ Beleidsambtenaar Gorinchem: ‘Het gaat uiteindelijk niet om de structuren, maar om de leerling. Hier zijn bevlogen mensen die werken vanuit een innerlijke drive en dan zie je dingen tot stand komen.’

steuning aan leerlingen die meer begeleiding nodig hebben.

Vraag 4

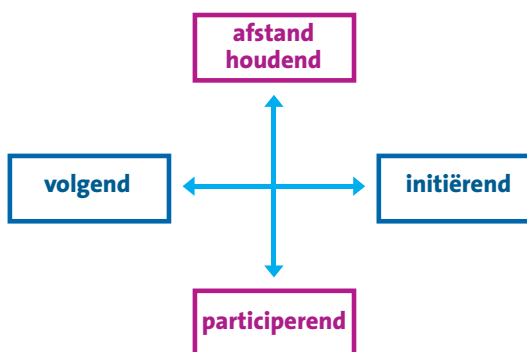
WAT IS MIJN ROL EN POSITIE IN DE REA?

Voorafgaand aan enige vorm van samenwerking kan een gemeente al nadenken over de positie

die zij wil en kan innemen. Dat kan een positie zijn waarbij de gemeente de initiator is van de educatieve agenda, of juist meer een volger. Het kan een positie zijn waarbij de gemeente overal bij betrokken is of juist een positie meer op afstand.

Om inzicht te geven in de mogelijkheden van die posities presenteren we een model:

In navolging van Hofman e.a. (2005) onderscheiden we twee assen waarbinnen de posities zich bevinden:

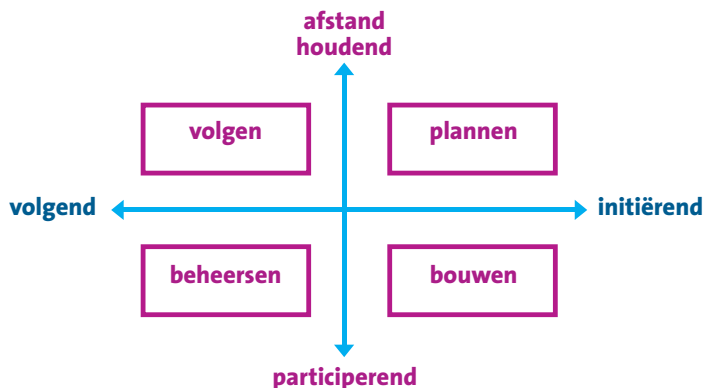

De posities, die een gemeente wil en kan innemen, bevinden zich dus ergens op de as tussen volgend en initiërend en op de as afstand houdend en participierend.

De as volgend/initiërend geeft aan in welke mate een gemeente de ontwikkelingen binnen de Educatieve agenda volgt of er zelf initiatieven in neemt. Initiatieven zijn bijvoorbeeld het agenderen van nieuwe thema's, vaststellen van doelen of het samenbrengen van partners.

De tweede as, afstand houdend/participerend geeft aan in hoeverre de gemeente daadwerkelijk actief is bij de uitvoering van de Educatieve agenda, zowel op bestuurlijk, beleidsmatig als uitvoerend niveau. Houdt ze afstand en laat ze zich informeren of neemt ze deel aan allerlei overleggen en werken beleidsambtenaren thema's en activiteitenplannen uit?

Zoals u zich kunt voorstellen, zijn er ontelbaar veel posities binnen dit assenstelsel. We gaan in theorie uit van vier mogelijke posities: in elk kwadrant één:

We lichten de vier posities toe met daarbij de opmerking, dat een gemeente nooit op eigen houtje, maar in samenspraak met haar samenwerkingspartners een positie zal innemen:

positie VOLGEN, *op afstand - volgend*

De gemeente neemt niet of weinig het initiatief en reageert voornamelijk op wat andere gemeenten of de vo-scholen doen. De gemeente neemt niet of weinig actief deel aan operationele overleggen (netwerken). De positie beperkt zich tot afstemming tussen de verschillende systemen, maar daarin is de gemeente voornamelijk volgend.

Tot dit type behoren vooral, maar niet uitsluitend, kleinere gemeenten. Zij hebben vaak niet de beleids- en uitvoeringscapaciteit om een actief netwerk op te bouwen en een voortrekkersrol te spelen. Het kan echter ook gaan om grotere gemeenten die op een specifiek terrein geen beleids- en uitvoeringscapaciteit hebben.

positie PLANNEN, *op afstand – initiërend*

De gemeente heeft eigen beleid en beleidsdoelen geformuleerd en voert een duidelijke regierol op basis van bestuurlijke afspraken (bijvoorbeeld convenanten). De gemeente richt zich op het maken van afspraken over de samenhang tussen de verschillende systemen

(onderwijs, jeugdzorg e.d.). De afspraken hebben betrekking op resultaten en de processen die nodig zijn voor de realisatie daarvan. De gemeente heeft een beperkte rol in de samenwerkingsnetwerken en neemt daarin geen voortrekkersrol.

positie BOUWEN, *participierend – initiërend*

De gemeente participeert zowel op bestuurlijk- en beleidsmatig als uitvoerend niveau actief in de netwerken en speelt daarin een initiërende rol. De gemeente is actief binnen de systemen. De gemeente fungeert vaak als motor van het proces, door actief deel te nemen met goed ingevoerde ambtenaren. Hoewel ook weer niet uitsluitend gaat het hier vooral om grotere gemeenten die de capaciteit hebben om een dergelijke rol te spelen.

positie BEHEERSEN, *participierend – volgend*

De gemeente heeft bestuurlijk afspraken gemaakt over te realiseren doelen, is actief aanwezig in de netwerken, maar laat het initiatief aan de veldpartijen. De gemeente is niet de motor van het proces, maar dat zijn de veldpartijen zelf. De rol van de gemeente spitst zich toe op het faciliteren van processen binnen de systemen en het monitoren en bewaken van kwaliteit en resultaten.

Binnen de REA is duidelijkheid verkrijgen over de positie van de deelnemende partners heel verhelderend. Een grote gemeente binnen de regio kan bijvoorbeeld de bouwende rol krijgen, kleinere gemeenten zullen eerder volgen. Verwachtingen over en weer kunnen aan de hand van bovenstaande typering worden besproken. Elke gemeente en elk schoolbestuur zal voor zichzelf moeten bepalen welke positie ze wil en kan innemen. Vervolgens moeten de posities op elkaar worden afgestemd.

Gorinchem over de rol van de gemeente na de opstartfase:

Na de opstartfase kwam het gewicht te liggen bij de samenwerkingsverbanden-vo (schoolbesturen en scholen). Wethouder: 'We vroegen ons af of we daarbij aan tafel zouden moeten zitten en uiteindelijk hebben we besloten dat we dat vanuit de gemeente niet doen.' Zodra een beroep wordt gedaan op de faciliterende, financierende rol van de gemeente komt de eigen verantwoordelijkheid van de gemeente weer om de hoek kijken.

De positie en rol van de REA is geen gemakkelijke. Beleidsmedewerker: 'De REA vormt een dwarsverband tussen de besluitvormingskolommen van de schoolbesturen, gemeenten en zorgpartijen. De doorzettingsmacht komt overdwars terug. Dat maakt het ook wel wat stroperig.'

Nijmegen over de positiebepaling:

Als grote gemeente met een aantal kleinere randgemeenten worden wij al snel in een bouwende positie gebracht. De kleinere gemeenten hebben vaak onvoldoende capaciteit om zaken op te pakken en voor te bereiden. Wij kunnen in deze context niet anders dan de trekkende rol pakken.

Vraag 5

WAT IS DE INSTEK BINNEN MIJN SPEELVELD?

Een schoolbestuurder uit het voortgezet onderwijs:

'Partners uit de jeugdsector moeten nadrukkelijk worden meegenomen in de REA. Het beïnvloeden van de context van de school is net zo belangrijk als het beïnvloeden van de boel binnen de school. Je hebt de partners hard nodig. De winst zit juist in het opvoedingspatroon. Dus betrek die partners erbij! Je moet het jeugd- en onderwijsbeleid bij elkaar houden.'

Gemeenten en schoolbesturen vormen de kern van de REA, zoals al eerder beschreven bij de regio-afbakening. Daaromheen opereren partners als de jeugdzorg, maar ook politie, bureau Halt, welzijnswerk en dergelijke. Het speelveld kan er voor elke REA anders uitzien, omdat er andere thema's op de REA staan.

Kop van Noord-Holland over het succes van een coördinator

In de Kop van Noord-Holland heeft het samenwerkingsverband een Jeugd-Onderwijs-Zorg-regisseur aangesteld. De JOZ-regisseur, neemt zowel deel aan het Bestuurlijk Overleg als aan het kernbestuur. Hij is gemandateerd om de uitvoering van het regionale beleidsprogramma te regisseren en controleren. De JOZ-regisseur vormt de schakel tussen het Bestuurlijk Overleg en de uitvoerende instellingen. Hij regisseert de uitvoering van de instellingen op basis van de bindende afspraken die binnen het Bestuurlijk Overleg zijn gemaakt. De JOZ-regisseur, is aangesteld voor een periode van vier jaar. Aan het eind van de periode kan worden gezien of deze functie structureel moet worden om de resultaten te handhaven en de ontwikkelingen duurzaam te laten zijn.

De insteek in het speelveld kan bestuurlijk, beleidsmatig of operationeel zijn. Afhankelijk van de positie die is ingenomen zal de insteek duidelijk worden. Anno 2010 zien we in het land veelal een insteek op beleidsmatig gebied, waarbij er draagvlak wordt verkregen op bestuurlijk niveau voor verschillende onderwerpen en aanpakken. Vervolgens worden de onderwerpen op activiteitsniveau operationeel uitgevoerd.

Vraag 6 Welke afspraken wil ik maken?

Pas wanneer de partners en de thema's duidelijk zijn, kunnen concrete afspraken worden gemaakt over de inzet van de betrokken partners en over de prestatiedoelen. Deze afspraken moeten zo SMART² mogelijk worden vastgelegd. Wat moet het beleid opleveren? Welke activiteiten zullen plaatsvinden? Wie voert daarbij de regie en is eindverantwoordelijk? Hoe vindt implementatie plaats en hoe worden resultaten geborgd en geëvalueerd? Al deze aspecten worden bij voorkeur vastgelegd in een plan van aanpak. Dit plan van aanpak kan onderdeel zijn van een contract of convenant dat door de betrokken partijen wordt getekend.

Gorinchem over het reserveren van geld voor communicatie

Afspraken maken lijkt makkelijker dan het is. Je ziet dat het meest terug in de afspraken over geld. Het is bijvoorbeeld lastig dat op dit moment alle financieringsstromen nog alle kanten uitvloeien. Directeur openbaar onderwijs: 'Je hebt te maken met rugzakjes, verschillende loketten en je moet de boel op tijd aanvragen. Veeg het op één hoop en organiseer het centraal. Er lijkt genoeg geld te zijn, maar men moet niet vergeten dat er ook geld nodig is voor organisatie en communicatiedoelinden.'

- 2 SMART: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden.
- 3 De financiële bijsluiter bij de Lokale Educatieve Agenda kunt u downloaden op de website www.delokaleeducatieveagenda.nl/ondersteuning/producten

Kop van Noord-Holland over het belang van communicatie

Uit het onderwijs werd de klacht vernomen dat alles over hun hoofd heen ging. Om draagvlak op de werkvloeren te creëren is het zeer belangrijk iedereen goed op de hoogte te houden van alle ontwikkelingen. Alle betrokkenen worden op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rond het BO JOZ, onder andere met een jaarlijkse conferentie. Maar, het is zeker een probleem dat de scholen nog weinig merken van de samenwerkingsactiviteit. De kunst is om ook op de werkvloer resultaten en successen te laten zien.

De afspraken worden binnen een REA op hoofdlijnen gemaakt. Voor de uiteindelijke uitvoering van activiteiten borgt de professionaliteit van de verschillende partners de kwaliteit. Wel kunt u afspraken maken over de communicatie rondom de activiteiten. Het samenwerkingsverband kan afspreken over welke punten zij elkaar informeert, wanneer en op welke wijze.

Afspraken over financiën

Er is een aparte brochure over de afspraken op financieel gebied: De financiële bijsluiter bij de Lokale Educatieve Agenda³ (Oberon, 2008). Hierin staat beschreven welke financieringsbronnen u kunt aanwenden voor de uitvoering van de thema's op de Lokale en Regionale Educatieve Agenda. In onderstaand kader vatten we de belangrijkste uitkomsten samen.

Financiële bronnen voor een Lokale of Regionale Educatieve Agenda

Rijksoverheid:

De financiële speelruimte voor de thema's van de Regionale Educatieve Agenda wordt mede bepaald door het rijksbeleid.

Provincies:

Elke provincie voert binnen de sociale pijler haar eigen beleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Maar veel provincies subsidiëren bijvoorbeeld ook culturele activiteiten en vrijwilligerswerk.

Gemeente:

Het gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron waarmee gemeenten hun taken kunnen uitvoeren. Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Als het Rijk meer uitgeeft, gaat het gemeentefonds ook omhoog en omgekeerd. Dit levert jaarlijks een 'accres' op (N.B: in 2010 en 2011 is in verband met de economische crisis de accres buiten werking gesteld). De gemeentebegroting geeft per begrotingsjaar inzicht in het beschikbare budget, inclusief ramingen van inkomsten en uit-

gaven voor de thema's op de Lokale Educatieve Agenda.

Schoolbesturen:

De financiële armslag van schoolbesturen wordt bepaald door de lumpsum, eventuele aanvullende tijdelijke subsidies en het eigen vermogen. In de lumpsum zijn de geldstromen voor formatie, personeelsbeleid en materiële instandhouding gebundeld. Schoolbesturen kunnen zelf bepalen waar ze hun geld aan willen uitgeven.

Private partners:

Diverse commerciële organisaties bezinnen zich momenteel op maatschappelijk ondernemen. Dat wil zeggen dat zij geld willen investeren in maatschappelijke doelen. De educatieve agenda is dat natuurlijk bij uitstek. Meest in het oogspringend voorbeeld zijn momenteel de woningcorporaties. Maar ook bedrijven als Albert Heijn of Shell kunnen verantwoord ondernemen door stageplekken aan te bieden. Binnen ESF zijn ook subsidies beschikbaar voor regionale initiatieven.

Afspraken over monitoring en evaluatie

Het monitoren van resultaten heeft natuurlijk een direct verband met de doelstellingen die u in de REA heeft geformuleerd. Bij de beschrijving van de startsituatie gingen wij al in op de mogelijke bronnen die u kunt gebruiken om de gegevens rondom de voortgang te verzamelen. Per thema is het praktisch een overzicht te hebben van zaken die 'bijgehouden' of 'gemeten' moeten worden door verschillende partners. Evenals voor de LEA is het ook voor de REA van belang het overzicht te houden⁴.

Monitoring is een instrument dat ingezet kan worden bij het nagaan of doelen in zicht, of al bereikt zijn. Monitoring biedt de mogelijkheid om het bereiken van gezamenlijke doelen in beeld te brengen en kan dienen als basis voor beleidsbeslissingen. Bovendien kan een

dergelijke monitor door schoolbesturen gebruikt worden in het kader van 'horizontale verantwoording'. Zowel de inspectie van het onderwijs als ook de vo-raad hechten hier steeds meer belang aan in het voortgezet onderwijs.⁵ Dit moet zich echter nog uitkristalliseren en heeft daarom tijd nodig om zich te bewijzen. De inspectie rapporteert jaarlijks over de mate waarin doelen worden bereikt op de thema's die verplicht zijn om op lokaal niveau te overleggen.

En bestuursadviseur uit het voortgezet onderwijs:

'Collegiale visitatie van schoolbesturen werkt beter dan bijvoorbeeld een bezoek van de inspectie. Het is een spiegel in plaats van een oordeel.'

- 4 Zie ook de 'blauwe ogen' publicaties die in het kader van het Lea-ondersteuningstraject verschenen zijn.
- 5 Zie onder andere www.venstersvoorverantwoording.nl

Het is belangrijk dat men voor één vorm van monitoring kiest die alle doelen dekt, die in het kader van de REA gesteld zijn of inzichtelijk maakt hoe verschillende reeds bestaande verantwoordingsmechanismen elkaar aanvullen. Zo kan niemand zich aan zijn verantwoordelijkheid onttrekken. Andere belangrijke randvoorwaarden voor een succesvolle monitor zijn voldoende draagvlak bij de betrokkenen en een meerjarig karakter zodat ontwikkelingen in de tijd te volgen zijn.

Veel regionale samenwerkingsverbanden bouwen een jaarlijks of tweejaarlijks evaluatiemoment in, omdat inmiddels duidelijk is dat een REA evenals de LEA geen statisch document is. Tijdens de evaluatie kunt u de werkwijze bezien:

- Is de meerwaarde van de REA vo nog steeds duidelijk en zichtbaar?
- Is de gekozen (overleg- en uitvoerings)vorm nog steeds de juiste?
- Zijn de thema's nog steeds de goede thema's, moeten er thema's bij of af?
- Zijn de gekozen activiteiten nog steeds de goede?
- Zijn de juiste partners nog steeds betrokken, moeten er partners bij?
- Zijn de beoogde doelen behaald?

Een schoolbestuurder uit het voortgezet onderwijs

'Een school moet wel verantwoording kunnen afleggen voor prestaties op het gebied van taal en rekenen, maar de school kan niet afgerekend worden op alles wat er aan zorgtaken bij komt.'

Bij het maken van gezamenlijke afspraken zijn transparantie en een gerichtheid op overeenstemming erg belangrijk. Bovendien moeten afspraken op papier worden vastgelegd en moeten zij worden uitgevoerd, gevolgd en geëvalueerd.

Gorinchem over elkaar aan afspraken houden

De REA is het platform geworden voor het maken van afspraken en het uitwisselen van informatie: 'Er zit veel perspectief in. De kracht van de REA is dat we elkaar aan de afspraken houden. Het is niet meer de meerderheid die het eens is, het gaat er om dat we het allemaal eens zijn.'

Kop van Noord-Holland over het nakomen van afspraken

In het Bestuurlijk Overleg Jeugd Onderwijs en Zorg (BO-JOZ) worden de besluiten genomen op basis van consensus. Daardoor is er een breed draagvlak. Sancties zijn niet nodig. 'De enige sanctie die er is, is openbaarheid. Verslagen van overleggen zijn openbaar, dus wanneer iemand zich niet aan de afspraken houdt, is dit via de verslagen bij iedereen bekend.'

Op organisatieniveau van het Bestuurlijk Overleg zijn (SMART) doelstellingen geformuleerd. Op het niveau van de activiteitenclusters zijn ook doelstellingen geformuleerd die zijn opgetekend in het Regionaal Beleidsplan 2008-2011. Een voorbeeld van een doelstelling voor Passend Onderwijs, is: 'In 2011 vindt "warme overdracht" plaats tussen de verschillende onderwijsinstellingen, ZAT's en andere instellingen die zich inzetten voor de doelgroep met het oog op doorlopende leerlijnen en doorlopende zorglijnen'.

Eén keer in de drie maanden wordt, via een vaste methodiek, een voortgangsevaluatie uitgevoerd. Eén keer in de zes maanden vindt een evaluatie plaats op het gebied van efficiëntie/effectiviteit en wordt er gekeken naar de doelgerichtheid en de doelmatigheid. Eén keer per jaar wordt door de BO JOZ de impact van de ontwikkelingen geëvalueerd.

PRAKTIJKBESCHRIJVINGEN

We sluiten deze handreiking af met twee uitgebreide praktijkbeschrijving uit de regio Haarlem en de regio Noord-Oost Twente. Deze praktijkbeschrijvingen zijn voornamelijk gebaseerd op de gesprekken die we gevoerd hebben met vertegenwoordigers van de gemeente Haarlem en vo-schoolbesturen uit de regio Zuid Kennemerland en de gemeente Oldenzaal, daarnaast hebben we beschikbare beleidsdocumenten verwerkt.

REGIO HAARLEM

Voorgeschiedenis

In de winter van 2005 zijn alle schoolbesturen van het primair en voortgezet onderwijs in de gemeente Haarlem bijeengekomen tijdens zogenaamde 'Van der Valk sessies'. In vijf sessies zijn onder leiding van een externe partij spanningen en financiële onduidelijkheden rond huisvestingszaken uit het verleden ter sprake gebracht en opgelost. Vanaf dit moment is men vooruit gaan kijken. De bijeenkomsten hebben geleid tot 16 afspraken, samengebracht in het 'Convenant Lokaal Onderwijsbeleid Haarlem 2006-2010'. Eind 2008 is onder leiding van een onafhankelijk adviseur een bijeenkomst georganiseerd waarin de stand van zaken is besproken. Dit heeft geleid tot een tussentijds evaluatierapport waarin de fase van elke afzonderlijke afspraak is aangegeven. Het geheel is voorzien van een samenvattende brief van de wethouder.

Regionalisering

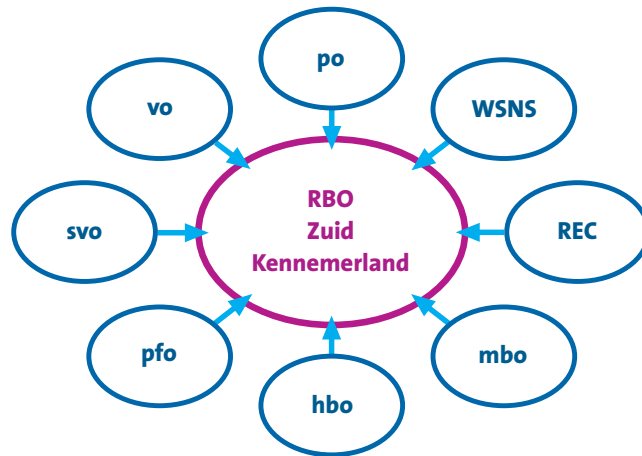
Om lokaal beleid (gedeeltelijk) door te trekken naar een meer regionale benadering heeft een regiegroep een voorstel ontwikkeld om te komen tot regionalisering van het bestuurlijk overleg onderwijs. Deze regiegroep bestaat uit een beperkte groep mensen afkomstig van

zowel de gemeente als schoolbesturen. 'De LEA is nu nog vooral een "Haarlems verhaal" maar door bijvoorbeeld leerlingstromen blijft dat niet zo.' Daarnaast is het zo dat grote schoolbesturen veel belang hebben bij regionale samenwerking. Zij voelen de urgentie van regionalisering. Ook de ontwikkeling rond Passend Onderwijs speelt een rol in de aanleiding tot regionalisering. Er is gekeken naar de mogelijkheden voor een regionaal bestuurlijk overleg. De behoefte aan en het eerste initiatief tot regionaal overleg komt vooral vanuit de schoolbesturen. Een schoolbestuurder: 'Passend Onderwijs was een nieuwe aanleiding voor het ter sprake brengen van de noodzaak tot regionalisering. Al kom je maar één keer per jaar bij elkaar. Onderwijs komt veel meer op de agenda als je het regionaal aanpakt.' Een andere schoolbestuurder: 'Er was allerlei overleg, bijvoorbeeld over doorstroom. Samenwerking is echt wenselijk.'

Regie, partners en uitvoering

Inmiddels is er een structuur beschreven ten behoeve van de inrichting van een *Regionaal Bestuurlijk Overleg Onderwijs Kennemerland (RBO-ZK)*. Regionale samenwerking wordt daarbij visueel voorgesteld als een satelliet met RBO-ZK als centraal punt en daaromheen verschillende organen: vo, po, svo, mbo, hbo, wsns, rec en pfo⁶.

6 vo = voortgezet onderwijs,
po = primair onderwijs,
vso = voortgezet speciaal onderwijs,
mbo = middelbaar beroepsonderwijs,
hbo = hoger beroepsonderwijs,
wsns = weer samen naar school,
rec = regionale expertise centra,
pfo = portefeuillehoudersoverleg.

Grafische weergave van het speelveld in de Regio Zuid-Kennemerland:

Gemeente Haarlem: 'Daar zitten weer allerlei organisaties achter, dus je moet telkens onderscheid maken: wat is lokaal en wat is regionaal en welke van de organen van de satelliet zijn erbij betrokken? Het is de bedoeling dat dit systeem in 2010 in werking treedt voor in ieder geval een periode van vier jaar.' Deelsessies zorgen ervoor dat alleen relevante partijen aan tafel zitten. Communicatie is een belangrijk punt.

Gemeente Haarlem: 'Hoe regel je dat? In 2006 zijn vier werkgroepen opgericht, waarbij de leden een bestuurlijk mandaat kregen. Dit werkte niet, hiervoor heb je specifieke competenties nodig. Bovendien verliep de terugkoppeling van de leden naar de eigen organisatie niet goed, er was geen goed overleg met het eigen bestuur. Dit is dus weer afgeschaft.' Het lijkt beter om werkgroepleden op tijdelijke basis en inhoudelijke grond, voor een specifiek onderwerp aan te stellen. Een ander aandachtspunt in het hele traject is waar gemeenten wat betreft organisatie en inhoud aan zouden moeten voldoen om de LEA/REA vorm te kunnen geven. De kwaliteit van wethouders en ambtenaren is daarbij van belang. 'Gemeenten moeten snappen hoe processen in scholen verlopen. Andersom geldt dat ook. Ook het opgaan van de afdeling onder-

wijs in het jeugdbeleid maakt dat de aandacht voor onderwijsbeleid minder zichtbaar wordt. Daarnaast zou meer koersbepaling vanuit de VNG welkom zijn.'

Het bepalen van de regio

De gebiedsbepaling is het werkgebied van het samenwerkingsverband-vo/vso. Het gaat naast de gemeente Haarlem om onder meer de gemeente Velsen, Heemstede, Bloemendaal/Bennebroek en Haarlemmerliede. De gemeente Haarlem speelt in de praktijk een voortrekkersrol. Een schoolbestuurder: 'Gemeenten zitten er verschillend in, ook in financieel opzicht. De onderwijsachterstanden-problematiek is geconcentreerd in Haarlem en ook een beetje in Velsen. De rest van de gemeenten heeft overwegend gezinnen uit de middenklasse. Haarlem is dus minder homogeen, de voortrekkersrol ligt voor de hand.' De Haarlemse wethouder vervult het voorzitterschap van het portefeuillehoudersoverleg (PFO) en mogelijk in de toekomst van het RBO-ZK. Een andere schoolbestuurder: 'De wethouder pakt het stevig op. Hij heeft een visie op onderwijs en daarbij ook nog het budget, dat is echt een voorbeeld. Dat persoonlijke is wel heel erg belangrijk. Als mensen dezelfde kant op willen en een verbinding

willen leggen en je hebt daar een motor met visie en middelen bij: dan loopt het. Dat is de voorwaarde voor succes. De wethouder van Haarlem is daarin zelf de drijvende kracht.’

Regievoering

De gemeente Haarlem wordt door de schoolbesturen gezien als een goede partij in het meedenken, ondersteunen en uitvoeren van gezag. De regievoering is in eerste instantie in het midden gelaten en niet van bovenaf opgelegd door bijvoorbeeld de wethouder. Gemeente Haarlem: ‘Het huidige model kwam er vanzelf uit en de gemeente werd als regievoerder aangewezen. Je moet als gemeente niet teveel positie innemen, een zekere terughoudendheid is belangrijk. Gemeenten en schoolbesturen zijn partners, belang en inzet moeten gedeeld worden.’ De gemeente Haarlem voert regie, maar is dus ook gewoon een partner, bijvoorbeeld in het kader van de jeugdzorg. Een schoolbestuurder: ‘Haarlem en Haarlemmermeer zijn beide grote gemeenten. De kleintjes moeten er ook bij, zoals Zandvoort.’ Het voorstel vanuit de gemeente Haarlem is op dit moment om met een breed samengestelde regiegroep te gaan werken. De regiegroep bestond voorheen uit een vertegenwoordiger van de gemeente Haarlem, een vertegenwoordiger van het primair onderwijs en een vertegenwoordiger uit het voortgezet onderwijs. Deze vertegenwoordiging werd te smal bevonden en is uitgebreid met een tweede lid uit het po en vo. De agenda-commissie van het OOGO⁷ is afgeschaft. Eén van de schoolbestuurders is echter van mening dat alle bestuurders aan tafel moeten zitten en dat er daarnaast afsplitsingen mogelijk moeten zijn in de vorm van werkgroepen: ‘Het gaat om een overkoepelend bestuurlijk overleg, waarbij afhankelijk van het onderwerp, subgroepen zullen ontstaan. Het aantal partners is beperkt. In ieder geval worden gemeenten, vo-besturen, po-besturen en mbo/ROC’s erbij betrokken. Die vo-besturen kennen elkaar, die komen wel. Het is lastiger om de verschillende gemeenten erbij te betrekken.’

- 7 Op overeenstemming gericht overleg (OOGO).
- 8 Zoals ook de regionale arrangementen bedoeld waren voor het vmbo, om zelf opleidingen neer te zetten, waarvoor alle besturen tekenden. Vervolgens werd het arrangement naar OCW gestuurd, die goedkeuring gaf als besturen in de regio het eens waren. Dit wordt nu uitgebreid met havo/vwo.

Thema's

Onderwerpen op de regionale agenda zijn:

- regionaal arrangement (RA);
- uitwerking regionaal plan onderwijs (Rpo);
- aansluiting po-vo/kernprocedure;
- RMC regionalisering leerplicht;
- Participatiebudget;
- doorstroom vmbo-mbo;
- doorstroom mbo-hbo;
- zorgstructuur (ZAT, CJG);
- platform onderwijs arbeidsmarkt;
- de vakantieregeling.

In het gemeentelijk lokaal overleg in Haarlem (BOPO/BOVO) worden huisvestingszaken, leerplicht, OAB/vve, afstemming onderwijs- en jeugdbeleid en de afspraken uit het Convenant Lokaal Onderwijsbeleid 2006-2010 besproken. Een schoolbestuurder: ‘De eisen die je gaat stellen bij de overgang van po naar vo moet je regionaal aanpakken. Met het goed regelen van de overgang van po naar vo zet je een goed voorbeeld neer. Daarna is Passend Onderwijs/zorg aan de beurt. Ook het voortijdig schoolverlaten, reeds opgenomen in de lijn van de regionale arrangementen, en de initiatieven tot een verlengd vmbo zouden regionale onderwerpen kunnen zijn. In het regionaal planningsoverleg onderwijsvoorzieningen gaat het er om dat men met elkaar bespreekt welke ontwikkelingen in de regio plaatsvinden met betrekking tot de bevolkingsamenstelling en groei om zo de behoefte aan scholing in de toekomst te kunnen bepalen⁸.’ Een andere schoolbestuurder: ‘Er is ook overleg over toelatingsnormen en segregatie/integratie. Segregatie dreigt. We kijken daarom naar onze eigen voorzieningen. We beginnen een nieuwe avo-school om de school grijs te houden. Dit kunnen we zelf en de gemeente ondersteunt met huisvesting. We hebben ook een beroepsgerichte vmbo school en kijken daarbij duidelijk naar het profiel en het aanbod. We vragen veel van de leerlingen, ze zijn verplicht te kiezen uit een cultuur- of sportprofiel. Als grote speler kun je dit zo doen. Het po is een ander verhaal. Wegwerken van achterstanden en aandacht voor taal is daar belangrijk.’

Afspraken, verantwoording en opbrengst

Een goede regeling met betrekking tot de overgang van po naar vo lijkt erg belangrijk. In dit kader is monitoring een noodzakelijk instrument om gegevens in kaart te brengen en afspraken na te komen. Dit geldt ook voor het thema voortijdig schoolverlaten. Een schoolbestuurder vindt dat er meer onderzoek moet komen: 'Sommige scholen doen dan ineens niet mee aan een voorgesteld onderzoek. We moeten toe naar een kernprocedure en man en paard benoemen. Eventueel met een andere naam, om te kijken of de schooladviezen wel deugen. Als ik het zo zeg is iedereen het ermee eens. In Amstelland zijn ze veel verder, zo moet het hier in Haarlem ook. Er is hier een enorme druk van hoogopgeleide ouders die hun kind niet op het vmbo willen hebben. Daardoor is de instroom in de tweede klas van het vmbo vaak groter dan in het eerste jaar.' Ook de opvangklas was een probleem. 'De opvangklas moest verplaatst worden, maar dat lukte niet. Iedereen was bang voor z'n imago. Daar

kom je dus niet uit. Nu is de afspraak gemaakt dat elke school een leerling die extra begeleiding nodig heeft en zich aanmeldt ook daadwerkelijk opneemt.' Het concurrerende en competitieve sfeertje rond de strijd om de leerling blijkt lastig. 'Juist dat competitieve vergt veel energie die je veel beter zou kunnen besteden. Het gaat niet alleen om je eigen leerlingen maar ook om de leerlingen in de regio.'

Er zijn nog geen (SMART-)afspraken geformuleerd en het is nog te vroeg om opbrengsten te kunnen benoemen. Een schoolbestuurder: 'Drie jaar geleden is in Haarlem het Convenant Lokaal Onderwijsbeleid Haarlem 2006-2010 afgesloten. Hoe gaan we nu verder? Het is niet heel SMART, je kunt je ook afvragen of dat overall moet. We doen het wel bij onderwerpen als schooluitval. Je kunt harde SMART-afspraken maken, maar vooral de weg er naartoe moet goed zijn. We richten ons dus meer op beleidsafspraken, op het proces.'

REGIO NOORD-OOST TWENTE

Praktijkbeschrijving Van LEA naar REA in Noord-Oost Twente

De regio Noord Oost Twente (gemeenten Oldenzaal, Dinkelland en Losser) heeft een Regionale Educatieve Agenda voor de jeugd van 0-23 jaar. In deze praktijkbeschrijving zoomen we in op de jeugd van 12+, binnen het voortgezet onderwijs. We starten deze beschrijving met de aanleiding van de REA in Noord-Oost Twente. De totstandkoming van de REA wordt beschreven aan de hand van het eerder gepresenteerde zes stappenplan.

DE ONTWIKKELINGEN IN EEN STAPPENPLAN:

Stap 1: *Waarom wil ik samenwerken in een REA?*

De drie gemeenten Oldenzaal, Dinkelland en Losser werken al ruim tien jaar samen op het gebied van integraal jeugdbeleid. Ze weten elkaar goed te vinden. Er komt steeds meer samenhang in het jeugd- en onderwijsbeleid waardoor het logisch is deze terreinen te koppelen.

De directe aanleiding voor de regionale samenwerking is een signaal vanuit het scholenveld. In de regio Noord Oost Twente is er één school voor voortgezet onderwijs met één schoolbestuur, het Twents Carmel College. In Losser en Dinkelland bevindt zich alleen de onderbouw, zowel de onder- als bovenbouw is gesitueerd in Oldenzaal. Het schoolbestuur moest overleggen met de drie gemeentes om zaken af te stemmen. Zij zou graag uniforme afspraken maken met de drie betreffende gemeenten. Ook door het primair onderwijs werd de wens geuit om samen in de regio een educatieve agenda te ontwikkelen. In dit verband zijn er twee regionale schoolbesturen te weten het Konot (Katholiek onderwijs Noord Oost Twente) en Consent voor het openbaar onderwijs. De gemeenten Oldenzaal, Dinkelland en Losser heb-

ben onderzocht of samenwerking mogelijk is voor een Regionale Educatieve Agenda (REA). Het startsein daarvoor is gegeven op 28 november 2007, bij de gelegenheid van de Conferentie 'De Lokale Educatieve Agenda in Noord-Oost Twente'.

Voordat de drie gemeenten met elkaar het gesprek aangingen heeft elke gemeente afzonderlijk nagedacht over het eigen beleid: wat zijn onze doelen binnen het jeugd- en onderwijsbeleid en wat willen we in ieder geval regionaal bereiken? In de gemeente Oldenzaal is eerst een eigen kadernota opgesteld: Wat is onze ambitie als gemeente? Wat willen wij als gemeente? Voorafgaand aan enige samenwerking is dus gekeken naar de eigen situatie. Daarna zijn de drie wethouders om de tafel gaan zitten. Voor de gemeenten biedt de samenwerking voordelen. Alle drie de gemeenten betreffen kleinere gemeenten, dus samenwerking zorgt ervoor dat je een grotere speler bent en door een effectieve taakverdeling kun je ook meer capaciteit genereren.

Stap 2: *Wat is de startsituatie?*

Regio-afbakening en partners

De regio is bepaald aan de hand van de ligging van de scholen en op basis van de natuurlijke stroom van leerlingen naar die scholen. Het voortgezet onderwijs van het Twents Carmel College is gevestigd in de drie gemeenten en ook de grotere besturen van het primair onderwijs (Konot en Consent) hebben scholen in de drie gemeenten. Vrijwel alle basisscholen in Noord-Oost Twente werken samen in één interzuilair WSNS verband. Op natuurlijke wijze is de regio hierdoor gevormd.

De kernpartners van de Rea zijn naast de gemeente Oldenzaal, Dinkelland en Losser:

- het Twents Carmel College (voortgezet onderwijs),
- het ROC,
- de schoolbesturen basisonderwijs,
- de kinderopvang en
- de welzijnsorganisaties.

Elke gemeente voerde (en voert) overleg met de schoolbesturen in het besturenoverleg/OOGO. In Oldenzaal zijn daarbij ook het welzijnswerk en de kinderopvang vertegenwoordigd.

Toen de eerste plannen ontstonden om een REA te ontwikkelen is gestart met een Regionaal Besturenoverleg. Alle besturen in Noord Oost Twente (gemeente, onderwijs, kinderopvang en welzijn) zijn daarin vertegenwoordigd.

Stap 3: Welke onderwerpen wil ik op de Regionale Educatieve Agenda?

De thema's voor de REA zijn naar voren gekomen tijdens snelkookpansessies (versnellingskamers). Tijdens deze sessies kwamen de besturen bij elkaar, opgesplitst in de leeftijdscategorieën 0-14 jaar en 14-23 jaar. Tijdens de sessies kwamen thema's naar voren die men geschikt achtte om via de REA uit te werken. Bij elk gekozen thema zijn vragen geformuleerd die door werkgroepen in een latere fase zijn uitgezocht en uitgewerkt. Deze werkgroepen bestonden uit vertegenwoordigers van besturen voor wie de betreffende thema's relevant waren. In een ambtelijke voorbereidingsgroep werden de resultaten verzameld en doorgeleid naar het bestuurlijk niveau.

De volgende thema's staan op de REA in Noord-Oost Twente:

- Vve,
- Brede School,
- Doorlopende leerlijnen po-vo-bve-ho,
- Ouderbetrokkenheid en opvoedingsondersteuning,
- Zorg in en om de school/schakelklassen,
- Voorkomen ongeoorloofd verzuim en voortijdig schooluitval, leerplicht-RMC,
- Betrokkenheid bedrijven en instellingen (het vo is betrokken bij de laatste vijf thema's).

De uitwerkingen van de thema's door de werkgroepen en de voorbereidingsgroep zijn weer gegeven in de notitie 'Regionaal educatieve agenda Noordoost Twente'.

Stap 4: Wat is mijn rol en positie?

Bij de totstandkoming van de REA is de gemeente Oldenzaal initiatiefnemer geweest. Op bestuurlijk niveau wordt door de drie gemeenten met hun partners gelijkwaardig samengewerkt aan de uitvoering van de REA. Oldenzaal levert de ambtelijke trekkersfunctie. Alle drie de gemeenten hebben evenveel zeggingskracht en verantwoordelijkheden. Deze gelijkwaardigheid krijgt steeds meer vorm, bijvoorbeeld in de verdeling van de thema's onder de verschillende beleidsambtenaren. Ook hebben de drie gemeenten over verschillende onderdelen de regie. Zo is bijvoorbeeld de wethouder van gemeente Dinkelland voorzitter van de stuurgroep REA en biedt de gemeente Oldenzaal ambtelijke ondersteuning binnen deze stuurgroep.

Stap 5: Wat is de insteek binnen mijn speelveld?

De insteek in Noord Oost Twente is beleidsmatig geweest. De beleidsambtenaren van de drie gemeenten zijn de stuwende kracht geweest achter de REA. Aanleiding waren natuurlijk signalen en vragen uit het veld, maar de ambtenaren hebben het proces vormgegeven en veel voorbereidingen getroffen. Toen zij de eerste contouren hadden ontwikkeld zijn ze gaan werken aan bestuurlijke dekking. De betrokken wethouders hebben op bestuurlijk niveau de regionale samenwerking afgetast. Toen dat in orde was, hebben de beleidsambtenaren de overige partners betrokken en is de regionale samenwerking inhoudelijk vorm gegeven. De interactie met de verschillende partners gedurende het gehele proces zien de beleidsambtenaren nu als een succesfactor van de hele samenwerking.

Stap 6: Welke afspraken wil ik maken?

Op 4 februari 2009 hebben de betrokken wethouders van de drie gemeenten de notitie 'Regionaal educatieve agenda Noordoost Twente' op hoofdlijnen besproken. Op 19 maart 2009 heeft het Regionaal Besturenoverleg Onderwijs Noord-Oost Twente het document besproken en op hoofdlijnen akkoord bevonden. Op 24 juni 2009 hebben de partners een intentieverklaring ondertekend (zie kader).

Een stukje uit de intentieverklaring Rea Noord-Oost Twente, 24 juni 2009:

'Voor de realisatie van de invulling van de actiepunten (...) zal een stuurgroep in het leven worden geroepen, waarin de besturen vertegenwoordigd zijn. Deze stuurgroep komt minimaal tweemaal, en indien noodzakelijk vaker, per jaar bij elkaar. De stuurgroep draagt er zorg voor dat de REA Noord-Oost Twente tweemaal wordt geëvalueerd Na elk schooljaar vindt er een integraal besturenoverleg plaats over de planning, voortgang en behaalde resultaten van de REA. De praktische organisatie van de uitvoering van de gemaakte afspraken (..) wordt overgedragen aan de ambtelijke overlegstructuur REA, ondersteund door in te stellen werkgroepen. In de werkgroepen nemen vertegenwoordigers plaats die vanuit de dagelijkse praktijk te maken hebben met aan de werkgroepen verbonden opdrachten.'

Zoals eerder aangegeven, hebben de betrokken partners een intentieverklaring getekend. Bij die intentie verklaring hoorde een notie REA Noord-oost Twente. In de notitie REA worden afspraken beschreven die betrekking hebben op:

- a. Inhoud (de thema's, activiteiten);
- b. doelen (actiepunten);
- c. financiën en formatie;
- d. prioriteiten.

Voor het volgen en monitoren van de voortgang heerst op dit moment het idee om de methodiek Blauwe Ogen van Oberon in te zetten.

Huidige stand van zaken

In april 2009 hebben de colleges van Burgemeester en Wethouders in Noord Oost Twente de REA vastgesteld. Ook de (school)besturen hebben hierover een besluit genomen. De in de REA verwoorde gezamenlijke inzet van alle partners werd in juni 2009 bekrachtigd door middel van het ondertekenen van een Convenant. Na de zomervakantie in 2009 is de implementatie (verdere uitwerking en invoering) van deze REA van start gegaan.

Op dit moment (voorjaar 2010) wordt de planning van alle actiepunten gemaakt en vastgesteld in de stuurgroep REA. Vanaf 2010 is de daadwerkelijke uitvoering begonnen. Sommige zaken liepen echter al, zoals bijvoorbeeld de regionale samenwerking in het kader van de leerplicht en de RMC.

Jongeren merken er nu nog weinig van de REA, daarvoor is het te vroeg. De samenwerking is met name gericht op het basisonderwijs en de voorschoolse periode, daar zal de meeste verandering zichtbaar worden voor kinderen. Wat jongeren in het voortgezet onderwijs wel zullen gaan merken is dat zij bijvoorbeeld sneller achter de broek worden gezeten wanneer zij uitvallen of verzuimen.

Tips van Noord-Oost Twente voor andere gemeenten

Vertrouwen en loslaten

Het is belangrijk dat je elkaar vertrouwt en dat je bepaalde taken ook uit handen kunt geven en kunt loslaten. Dit betreft taken die je voorheen misschien zelf uitvoerde voor jouw eigen gemeente maar nu regionaal door een partner worden opgepakt. Maak vooral gebruik van elkaars expertise.

Neem de tijd

De REA is nu in uitvoering. Het heeft echter wel anderhalf jaar geduurd om van een idee naar een REA te komen. Het vergt dus een lange adem om het geheel goed op te zetten.

Betrek alle partners

Een succesfactor is de interactieve wijze waarop de REA is opgezet en de interactieve wijze waarop wordt gewerkt. Bij de organisatie is zowel het bestuurlijk niveau als het uitvoeringsniveau betrokken.

Voor de inrichting van de werkgroepen zijn de bestuurders bij elkaar geroepen. Per thema is gevraagd wie er mee wil doen aan de uitwerking en welke functionaris daarvoor kon worden ingezet. Op deze manier is het heel snel

geregeld. Over het algemeen is ook iedereen erbij betrokken en heeft men een kans gehad om zijn inbreng te doen.

Zorg voor voldoende tijd en middelen voor het proces

Een knelpunt is de beperkte tijd die iedereen heeft om in te zetten op de regionale samenwerking. Je moet voldoende tijd en middelen hebben om te starten met een regionale samenwerking en om tot uitvoering te komen. Zeker voor het veld is het belangrijk dat er snel overgegaan kan worden op uitvoering, anders worden zij onrustig. De middelen zijn ook een knelpunt, de financiële middelen zijn helaas beperkt.

Blijvende uitdaging

Uitdagingen zijn op dit moment de politieke ontwikkelingen. Dit geldt zowel op lokaal als op meer landelijk niveau: wat zal er op ons af komen na de gemeenteraads- en landelijke verkiezingen, wat zal er gebeuren rondom de budgetten na de verwachte landelijke bezuinigingen ingaande 2011 etcetera? Het is spannend hoe dat zal verlopen.

LANDELIJKE BRONNEN STARTSITUATIE IN CIJFERS

CBS Statline (<http://statline.cbs.nl>)

- *Gegevens die per gemeente bekend zijn.*
Aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs en het aandeel allochtonen/autochtonen
Uitsplitsingen grofmazig naar leerjaar en onderwijstype (lj 1-2, vmbo bb/kb 3-4, vmbo gl/tl 3-4, havo 3-5, vwo 3-6). Ook uitsplitsingen naar westers/niet-westers en 1^e / 2^e generatie. Niet-westers ook per land uitgesplitst.
Tabeltitel: aandeel medeleerlingen vo; herkomst
- *Het aantal geslaagden.*
Uitsplitsingen mogelijk naar onderwijstype, herkomst, geslacht en leeftijd.
Tabeltitel: Geslaagdenkenmerken naar woongemeente
- *Aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs.*
Uitsplitsingen naar onderwijstype, geslacht, leeftijd, herkomst.
Tabeltitel: Leerlingenkenmerken naar woongemeente

CBS Jeugd monitor (<http://jeugdmonitor.cbs.nl>)

Kies *Regionale informatie* en selecteer uw provincie.

Gegevens die per gemeente bekend zijn:

- Aantal jongeren
- Jongeren in eenoudergezinnen
- In aanraking met de politie (inclusief type delict, niet voor alle gemeenten)
- Regulier onderwijsvolgenden (inclusief onderwijstypen)
- Diploma's
- Voortijdig schoolverlaters
- Uitkeringen

Onderwijs in Cijfers (<http://oic.cfi.nl>)

U kunt met invoering van het basisregistratienummer van de vo-scholen (brinnummer) de gegevens bekijken.

Gegevens die per vo-school bekend zijn.

- Leerlingen per schoolsoort
- Leerlingen per schoolsoort in het 3^e leerjaar
- Cumi-leerlingen per schoolsoort
- IDU-overzichten (instroom, doorstroom, uitstroom, pdf's)
- Doorstroomgegevens (na vmbo, na havo, na vwo)
- Examenresultaten (gemiddeld cijfer op examenvakken per onderwijstype)
- Havo leerlingen per profiel
- Vwo leerlingen per profiel
- Kwaliteitsindicatoren (aantal leerlingen, groei/krimp, examenklas, slaagpercentage)
- Kerncijfers personeel(aantal, formatie, gem. fte, leeftijd, vrouwen/mannen)
- Ontwikkeling personeelsformatie
- Functie en werkervaring personeel
- Kwaliteitsindicatoren basisgegevens (fte per schaal)
- Kwaliteitsindicatoren indicatoren (management ratio, OOP ratio, mobiliteitsratio, partimer ratio, gemiddelde leeftijd, verhouding schaal 12, groei/krimp leerlingenaantal)
- Financiële cijfers
- Link naar opbrengstenkaart van de inspectie

Hoe gaat u van schoolgegevens naar gemeentegegevens?

1. Zoek alle vo scholen in de gemeente op.
2. Tel aantallen bij elkaar op (bijvoorbeeld aantal leerlingen per gewicht). Als het om veel scholen gaat, kan het lonen om de aantallen in te voeren in een Excel document.
3. Bereken percentages over het totaal van alle scholen samen.
N.B. Kom niet in de verleiding om percenta-

ges van de verschillende scholen te metten. U laat dan kleine scholen relatief zwaar meetellen.

Voortijdig schoolverlaten

(www.voortijdigschoolverlaten.nl)

Kies: *Feiten, cijfers en onderzoek.*

Kies: *VSV-cijfers.*

Kies: *Geografisch gebied RMC-regio/gemeente,*

Kies *BVE.*

U komt dan op een CFI pagina. Selecteer daar:

- Niveau: landelijk
- Onderwijssector: alle sectoren
- Gegevensdomein: onderwijsdeelnemer/leerling
- Onderwerp: voortijdig schoolverlaten
- Klik op rapporten

U krijgt dan een lijst met rapporten. Handige rapporten kunnen (o.a.) zijn:

- vo voortijdig schoolverlaters meer jaren, landelijke gegevens
- vo voortijdig schoolverlaters naar RMC-regio en gemeente (selecteer de RMC-regio waar de gemeente onder valt)

Deze gegevens zijn ook beschikbaar voor vo en bve gezamenlijk.

Verweij-Jonker Instituut

In een publicatie van het Verweij-Jonker Instituut, *Kinderen in Tel*, vindt u op gemeenteniveau meer informatie over bijvoorbeeld:

- Jeugdcriminaliteit: percentage 12-21jarigen die een delict hebben gepleegd waardoor ze voor de rechter zijn verschenen
- Jeugdzorg: percentage 0-17jarigen dat een indicatie tot hulp heeft ontvangen van het Bureau Jeugdzorg

Te bestellen op:

www.verweij-jonker.nl/jeugd/publicaties/beleid

Titel: *Kinderen in Tel*, Databoek 2009

Vensters voor verantwoording

Steeds meer scholen presenteren hun resultaten en onderzoeksgegevens aan ouders en betrokkenen via www.venstersvoorverantwoording.nl

MET DANK AAN

De geïnterviewden:

Kop van Noord Holland:

- Dhr. Rotman, regisseur JOZ;
- Dhr. Bot, Stichting Kopwerk;
- Mw. Laan, Passend onderwijs en samenwerkingsverband vo Schagen e.o.

Regio Haarlem:

- Dhr. Platt, gemeente Haarlem;
- Dhr. Strijker, Dunamare;
- Dhr. Deurloo, Iris.

Regio Gorinchem:

- Dhr. Den Braanker, gemeente Gorinchem,
- Dhr. Van der Lee, Openbaar Onderwijs Alblasterwaard Vijheerenlanden,
- Dhr. Krielaart, samenwerkingsverband vo;
- Dhr. Van Veen, Merewadecollege en bestuurlijk platform samenwerkingsverbanden Gorinchem

Regio Noord-Oost Twente:

- Mw. Brenneisen, gemeente Oldenzaal

De meedenkers en -lezers:

- Dhr. Janse, CS Vincent van Gogh, Assen
- Dhr. Vonk, Vereniging voor gereformeerd Schoolonderwijs, Ridderkerk
- Dhr. Davids, KBVO, bond katholiek beroeps- en voortgezet onderwijs
- Mw. Dijkstra, Purmerendse Scholengroep
- Dhr. Verhoef, gemeente Oss
- Dhr. Dijkshoorn, Scholengemeenschap De Goudse Waarden, Gouda
- Mw. Dekker, Vereniging voor Nederlandse Gemeenten
- Mw. Tissink, vo-raad
- Dhr. Kalkman, adviseur Donkelaar en Schüller bv
- Dhr. Dogger, gemeente Enschede

Met een bijdrage van:

- Dhr. Kloprogge

In opdracht van:

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap

Colofon

Deze publicatie maakt deel uit van het landelijke LEA-ondersteuningstraject, gefinancierd door het Ministerie van OCW.

Zie voor meer informatie www.delokaleeducatieveagenda.nl. U kunt ook een mailtje sturen naar lea@oberon.eu of telefonisch contact opnemen met mevrouw J. van Halen van Oberon (030-230 60 90).

Tekst en samenstelling

Ton Klein
Loes Zomer
Pieter Appelhof
Pauline van Eck
Maiju Jongeneel

Vormgeving

Cas de Vries, Dvada, Utrecht

Fotografie

Sijmen Hendriks, Utrecht

Druk

PalntijnCasparie, IJsselstein

ISBN/EAN

978-90-77737-60-6

© april 2010 Oberon, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd worden, op wat voor wijze dan ook, of opgeslagen worden in een gegevensbestand zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Oberon

ONDERZOEK & ADVIES

POSTBUS 1423

3500 BK UTRECHT

TEL. : 030 - 230 60 90

FAX : 030 - 230 60 80

E-MAIL : INFO@OBERON.EU

INTERNET : WWW.OBERON.EU